

Kvarner ili Karnar

Od mitskih vremena Argonauta do danas Kvarner je bio sjecište civilizacijskih puteva Europe i nezaobilazna karika u lancu razmjene duhovnih i materijalnih dobara između Istoka i Zapada. Kvarnerski je zaljev bio od pamtivijeka ishodište istočnog kraka jantarskog puta, koji je povezivao daleki Baltik s Mediteranom. Nedefinirane i promjenjive bile su granice naziva tog zaljeva, koji je obuhvaćao područje između istočne obale Istre i obale Hrvatskog primorja.

Mnogi su autori različito tumačili podrijetlo tog imena. Etimološki od *Karn* (kelt. 'stijena') ili od *Cavernarius* (lat. *caverna* 'špilja'), čak maštovito od *Carnarius* (tal. *carne* 'meso') zbog poginulih pomoraca u čestim brodolomima. Povjesničar i arheolog Pietro Kandler sastavio je 1862. popis svih antičkih toponima naše regije, ali se nije bavio njihovom etimologijom. Zanimljivo je mišljenje prof. Petra Skoka, koji u svojoj knjizi *Naša primorska i ribarska terminologija* izvodi ime *Kvarner* od latinskog *Mare quaternarium*. To je more sastavljeno od četiri dijela, što odgovara zemljopisnom položaju ovog značajnog prostora na raskrižju četiriju važnih plovidbenih pravaca.

Kad se spominje *Karnaro* umjesto *Kvarner*, to odmah povezujemo s likom Gabrielea D'Annunzija i s talijanskim fašističkim režimom između dva svjetska rata. Dok je trajao Prvi svjetski rat, D'Annunzio je upotrijebio toponim *Karnaro* u pjesmi u čast svog avanturističkog pothvata kad je torpednim čamcem uplovio u Bakarski zaljev (*La beffa di Buccari*). Stihovi doslovno glase:

*Su due tavole di ponte
Con la morte paro a paro
Eia! Carne del Carnaro!
Alala!*

Dosljedan tome, D'Annunzio je nazvao protofašističku državnu tvorevinu u Rijeci „Reggenza Italiana del Carnaro“. Kasnije su talijanske vlasti nazvale „Provincia del Carnaro“ čitavu teritorijalnu administrativnu pokrajinu na granici s Jugoslavijom, koja se protezala prema sjeveru i obuhvaćala velik dio današnje Republike Slovenije. Mora se ipak priznati da je D'Annunzio bio veliki erudit, naročito u domeni povijesti talijanske književnosti. On je dobro poznao kapitalno djelo najvećeg talijanskog srednjovjekovnog pjesnika Dantea Alighierija (1269.–1321.) *La divina commedia*, koje u devetom pjevu *Pakla* spominje Pulu i Kvarner. Danteovi stihovi glase:

*Si com' a Pola, presso del Carnaro
Ch' Italia i suoi termini bagna!
(Inf. IX. 113.)*

Očito je da se D'Annunzio poslužio Danteovim stihovima da bi naglasio talijanstvo ovih krajeva, ali izgleda da mu nisu bile poznate druge činjenice koje su, da ih je znao, mogle pokolebati njegova iredentistička uvjerenja.

Zanimljiv je podatak koji se nalazi u poglavlju „Izvori“ knjige *Antički grad na Jadranu* (1975.) povjesničara Mate Suića u kome obrađuje latinski tekst Ravenskog Anonimusa (VII. st.). U potpoglavlju „Liburnia Tarsaticensis“ izričito stoji:

IV. 22. Iterum ad mare magnum, id est ad Colfum occidentalem ponitur patria quae dicitur Liburnia Tarsaticensis. Quam patriam Liburniam supra scripti, qui Carnech patriam nominaverunt ipsi eadem descripsierunt philosophi.

U prijevodu: *Opet uz veliko more, tj. uz zapadni zaljev, leži zemlja koja se zove Tarsatička Liburnija. Tu su zemlju Liburniju opisali isti oni gore spomenuti učenjaci koji su imenovali zemlju Karnek.* Potom Ravenski Anonimus tvrdi da je te podatke preuzeo od gotskog učenjaka Markomina, što prebacuje izvor za još jedno stoljeće ranije, tj. u VI. st.

Ako razmatramo imena zemalja sjeverno od Kvarnera, svi su nosioci korijena *karn-*. Njihovi latinski nazivi glase: *Carsia* (Kras), *Carniola* (Kranjska), *Carnia*, *Carantania* (Koruška), možda i oronimi Karavanke i Karpati.

Rimski osvajači nadjenuli su Kvarneru službeno ime *Sinus Flanaticus* vjerojatno po imenu liburnijskog plemena Flanates, koje je obitavalo na području oko Flanone (Plomina).

Ali nije se time izgubilo staro ime za Kvarner – *Carnar*. Važan je podatak da je korijen *karn-* predrimskog porijekla i nalazi se u opusu *Ab urbe condita* rimskog povjesničara Tita Livija (I. st.), koji tvrdi da su rimski naseljenici, nakon što su Rimljani utemeljili Akvileju (181. g. pr. Kr.), imali teške i dugotrajne borbe s domorocima koji su se zvali Karni.

Kasnije, za vladavine cara Tiberija, Rimljani su na obali Dunava, nedaleko današnjeg Beča, utemeljili veliki vojni logor *Carnutum*, koji se kasnije razvio u glavni grad novoosnovane provincije Noricum.

Zbog učestalog prisustva etimona *karn-* u toponimima zaleđa našeg zaljeva, možemo zaključiti da je *Karnar* njegovo ispravno izvorno ime od davnina i da je inačica *Kvarner* nastala kasnije.

Oblik *Kvarner* prvi se put spominje 991. u mletačkoj kronici kapelana dužda Orseola II. te kasnije 1358. u mirovnom ugovoru Mletačke Republike i ugarsko-hrvatskog kralja. Dakle samo u mletačkim ispravama.

Može se pretpostaviti da je oblik *Kvarner* nastao dijalektalno-fonetskim iskrivljenjem, karakterističnim za mletačko narječje (o čemu bi svoje mišljenje trebali dati dijalektolozi). Budući da je mletačka talasokracija na Jadranu trajala više od osamsto godina, nije ni čudno da je iskrivljeni naziv *Kvarner* bio općenito prihvaćen. Možda je Dante Alighieri sve to znao, ali D'Annunzio sigurno nije!

Dušan Peršić